

Helnæs sogns
lokalhistoriske
arkiv

År's skrift

2004

Indhold:

Årets gang i arkivet

Dreng i fyrrerne på Helnæs

To søstre, unge på Helnæs i fyrrerne

Min sømandsuddannelse fortsat

Kaptajn Larsens optegnelser

Regnskab

Tak til de, der har givet stof til hæftet
og til udstillingen om fyrrerne.
Helle Andresen har affotograferet de lånte billeder
og Anne Hansen har skrevet teksterne.

Tidligere udkomne årsskrifter kan købes
på arkivet.

De indkøbte videoer om Helnæs, som Gunnar
Rasmussen har optaget, er udsolgt.

Der er endnu få eksemplarer af: "Fynske Rødder"
til 60 kr. tilbage.

Årsskriftet koster 15 kr.

Arkivet har åbent første lørdag i hver
måned kl. 9.30 – 11.30
og efter aftale på tlf. 64771376

Årets gang i arkivet

Sammen med de andre arkiver i Assens kommune arbejdede vi med emnet "Landsbyliv i 30érne". Det var meget inspirerende at være med til. Vi aftalte datoer til åbning af arkiverne, så vi havde mulighed for at besøge hinandens udstillinger.

Her på Helnæs havde vi åbent d. 13. og 14. marts. Arkivet gav kaffe og vi havde over 60 besøgende. Der blev en livlig diskussion, og gamle bekendte mødtes. Herfra stor tak til alle, der lånte os billeder og andet materiale til udstillingen. En gang pr. dag viste vi en video, som Hanne Ellebæk optog, da skolen lukkede.

SLA viste stor interesse for 30ér projektet, så de ønskede, at 1 repræsentant fra hvert arkiv skulle fortælle om arbejdet der omkring. Det foregik i Gamtofte kirkesal, derefter besøg i Turup arkivet og en tur til Øksnebjergstenen, hvor Poul Kej fortalte om slaget der i 1536. Der var ca. 50 deltagere, som viste stor interesse for projektet.

Vi er meget taknemmelig for, at Eskild Jeppesen gav os en PC for et par år siden, nu har vi i mellemtiden fået sparet sammen, så vi kunne udskifte til en nyere model. Kommunen gav et tilskud på 2000 kr. til den nye.

Da den sidste forretning på Helnæs lukkede og bygningerne blev sat til salg, fik arkivet tildelt alle bevaringsværdige effekter fra Brugsens tid. Dem har vi registreret efter bedste evne.

Fra læge Sørvin har vi modtaget et kæmpestort gammelt Helnæs-kort, som skal indrammes og placeres i et blindvindue.

Niels Ellebæk har overtaget arkivets regnskab efter Poul Hansen.
Tak for hjælpen!

Der har været mange besøgende i arkivet i løbet af året, de fleste efter aftale uden for åbningstid.

Dreng i fyrrerne på Helnæs

Af Ove Jensen, Fredericia.
(lille Ove fra stranden)

Jeg kan huske den 9. april, 1940. Jeg forstod ikke situationen, men syntes det var spændende med alle disse fly over Helnæs. Jeg sømmede et par stykker træ sammen og legede selv flyver.

I skolen startede jeg hos frk. Johansen og sad ved siden af Gunnar Rasmussen. Vi var begge kommet lidt for tidlig i skole, hvorfor vi måtte gå et år ekstra, indtil vi var gamle nok til at blive konfirmeret. Det sidste år i skolen var vi ”hjælpe lærere” passede kakkellovnen og øste af vor viden til de yngre elever. Gunnars far (Jens Rasmussen) avlede fynsk tobak, og vi letbenede drenge hjalp til med at sy tobaksbladene på snor og hænge disse påsyede blade til tørring i høje stativer.

I spisekvarteret i skolen sad vi ofte på bliklåget over møddingen og spiste vore klemmer, mens vi nød duften fra møddingen og brugte låget som rutsjebane, og enkelte slemme drenge kastede sten efter Søgårds høns.

Slik kendte vi først efter krigen, hvor vi kunne købe lidt hos barber Hansen. Ellers var det frugt og en rugbrødshumpel i lommen. I frikvartererne var legen som oftest ”hund”.

Vi lærte regne, læse, skrive og gik til gymnastik i Forsamlingshuset om vinteren. Om sommeren lærte vi at svømme i Lillestranden, og så lærte vi at synge!!! Den danske sangskat fik jeg lært i Helnæs skole, og juleaften var der tradition for, at vi med Margrethe Boe ved orglet skulle synge: ” En rose så jeg skyde” i Helnæs kirke.

I Forsamlingshuset kom ” Fyns ambulante Bio” en gang imellem, og ved forårstid kunne vi børn og den tids pensionister overvære generalprøven på årets dilettantforestilling.

På 1.sal i Forsamlingshuset blev der undervist i syning og i skolens sløjdløkkale blev der arbejdet i træ (datidens aftenskole).

Som dreng under krigen opfattede vi denne tid som uhyre spændende. Jeg mener ikke, vi led store savn, om end påklædningen var lidt sparsom.

Næsten alle havde en gris til opfødning, så krigens rædsler forstod jeg ikke til fulde. Jeg syntes, det var spændende at høre bombemaskinerne på vej til Tyskland og se lyskasterne over Kiel. Vi drenge gik tit rundt langs kysten og samlede diverse effekter op. Meget af det var farligt, men det blev anvendt som "legetøj". Det bedste vi kunne finde var lyspatroner. Dem måtte vi skille ad for at kunne affyre dem, indtil vi fandt ud af, at overrøret på en cykel passede i diameter. Derefter kunne en hammer og et søm bruges til affyring.....

Mit bedste "fund" ved stranden var en redningsflåde, hvor der lå to militærcykler. Flådens indhold af kork kunne bruges i kølesystemerne på datidens gasgeneratorbiler.

De to cykler mente Martin Christiansen (strandopsynsmand) skulle afleveres til myndighederne, men vi blev enige om at dele dem. De to cykler kørte mange år på Helnæs.

Jeg oplevede flystyrt ved Langøre, nødlanding ved Toppen og minesprængning af "Helene Clausen" mellem Illumø og Helnæs. Den store vandsøjle og det dumpe brag står stadig klart for mig.

Isvintrene var hårde at komme igennem. Vejen var ofte fyldt af sne og snefogeden (Niels Hansen) måtte kalde alle folk af hus for at rydde vejen.

På Langøre kunne det også ske, at vejen blev blokeret og ødelagt af isskruninger.

Om morgenen startede far med at tænde blæselampen for at tø vandrør op, og derefter kæmpede han med at få gang i rutebilen. Den måtte som oftes løbes i gang ned ad bakken. Rutebilen var en Opel six fra 1936 (24 personer). Den blev drevet af en gasgenerator som stod på en påhængsvogn. Generatorens brændstof var brænde, helst bøg, som blev savet og kløvet i små firkanter på 10x10cm.

På påhængsvognen stod også kasser med fisk, som til tider næsten var stegt, når de nåede fiskeauktionen i Assens. Rutebilen kørte kun en tur til Assens om dagen, så alle havde madpakke med.

Dæk var en mangelvare under krigen, de blev ofte boltet sammen, og jeg husker, at nogle af boltene i "Helene Clausens" dæk blev brugt til at reparere datidens bildæk.

Ved et bankospil i Forsamlingshuset var førstepræmien et cykeldæk. Fiskerne kunne lave et "dæk" ved at splejse et stykke tovværk sammen.

Om vinteren løb vi ofte på skøjter på Maen. Frk. Johansen (lærerinden) var i øvrigt meget dygtig dertil, og undertiden kom børnene fra Lindhoved løbende tværs over Maen, når de skulle i skole.

Efter skolegang på Helnæs kom jeg som mange andre unge fra Helnæs på efterskole i Glamsbjerg.

Jeg har boet uden for Helnæs siden, men har den store lykke at være ejer af min farfars hus på Strandbakken (Skipperhuset) og mindes med taknemmelighed min barndom på Helnæs, hvor jeg lærte at holde af den gamle skole og Helnæs' pragtfulde natur.

Ove Jensen.

*To søstre - Elna Storm og Anna Storm (Hesselbjerg)
fra Vestergård på Helnæs beretter om nogle oplevelser
i fyrerne.*

Ung pige på Helnæs

Fra deres tid som unge piger hjemme på gården husker de forskellige ting:

I hjemmet blev der f. eks. kogt sirup (sukker) af roer. Først blev roerne revet og kogt i grukedlen, så skulle massen sies og koges ind i en stor gryde. Siruppen egnede sig bedst til at søde øllebrød med, ellers var det ikke den store nydelse, men sukker var en mangelvare, der skulle rationeringsmærker til for at købe det. Senere kunne man købe roesiruppen på sukkerfabrikken. Den kom hjem i store transportspande.

Kartoffelmel blev også fremstillet hjemme. Kartofflerne blev revet og skyllet, et hvidt pulver sank til bunds, det blev lagt ud i solen for at tørre, og så var det klar til brug.

Franskrød bagte man af hjemmelavet mel (byg). Det var tungt bagværk.

Anna oplevede, engang hun kom cyklende ude på Dæmningen og skulle hjem i diset vejr, at noget pjaskede i vandet, hun stod af cyklen og i det samme kom en spærreballon tværs over vejen foran hende, det var wiren derfra, der hang ned og ramte vandet.

Københavnertur:

Elna og hendes far Niels Storm ville besøge onkel og tante i København, de cyklede til Ebberup og tog toget til Odense, så cyklede de til Nyborg, derfra sejlede de med godsfærgen til Korsør, så cyklede de til Slagelse til noget familie, hvor cyklerne blev stående, mens de tog toget til København. Hjemturen foregik i modsat rækkefølge, men da de kom til Slagelse, var den ene cykel pumteret. Der blev ringet til Helnæs, at bror Laurits skulle komme til Ebberup station med hestekøretøj og hente de rejsende der.

Samme Laurits var god til at arrangere sammenkomster. Da der ikke måtte være lys i vinduerne om aftenen først i fyrterne, fandt han på, at man kunne holde fest om eftermiddagen i Forsamlingshuset.

Dilettantfest og andre baller begyndte kl. 14, så havde man madpakker med og sluttede så alle kunne være hjemme inden kl. 21. Der sluttede udgangstilladelsen.

Laurits Storm var frihedskæmper, men snakkede ikke om det. En dag kom han hjem med en ung mand, som skulle hjælpe på gården – samle sten m. m. ,han var ikke så interesseret i landbruget, han skulle gemmes. På et tidspunkt var han stødt sammen med nacistere i Flemløse, han løb og blev forfulgt helt til Helnæs. Denne person var Knud Milling.

Selv om man var velhavende, kunne der ikke købes slagtevarer ud over hvad rationeringsmærkerne rakte til. Tømremester Storm i København fik derfor en gris slagtet og ordnet "grydeklar" (Anna hjalp) på Vestergård på Helnæs, den blev i al hemmelighed afhentet i bil og i kasser med andre ting oven over transporteret over Storebælt. Søstrene huskede meget mere, der om fortælles andre steder. J.S. og A.H.

Anna Storm Nielsen
"Hesselbjerg".

Søsteren

Elna Storm bor i
Sanderum v. Odense.

Min sømandsuddannelse.

Her kommer 4. afsnit af Kaptajn Niels Larsens erindringer: Nyårsdag 1901 afrejste jeg igen sammen med en skolekammerat til Hamburg, hvor vi begge mønstrede som matroser den 5. januar i en engelsk fuldrigger "Hilston" af London, der var lastet med cement bestemt til "Honolulu" på "Hawaii"-øerne. – Skibets rigning og sejl var i en dårlig forfatning, så der måtte repareres og fornyes hele rejsen igennem. Som følge heraf mindskedes sejl, så snart vi mødte lidt dårligt vejr. Det tog os derfor lang tid at runde det stormfulde "Cap Horn". Så vi ankom først til "Honolulu" i begyndelsen af juli efter 174 dage i søen. – Besætningen talte i alt 29 mand og var meget blandet. Disciplinen var hård og kostforplejningen sløj, og som følge heraf var der daglig utilfredshed og spektakler blandt besætningen under hele rejsen. – For at forhindre "skørbug" fik hver mand tildelt ca. ¼ l fortyndet "lime-juice" daglig.

På grund af disse dårlige forhold i skibet besluttede min kammerat og jeg tilligemed størsteparten af matrosbesætningen at rømme, så snart vi ankom til "Honolulu".-

For at forhindre rømning ansatte kaptajnen en vagtmand fra land, der skulle passe på, at vi ikke fjernede vort tøj. – Om aftenen den 2' juli forlod vi skibet efterladende alt vort tøj med undtagelse af, hvad vi gik og stod i, og vandrede ud i sukkerplantagerne for at gemme os der, indtil skibet var afsejlet. Det tog dog imidlertid længere tid end beregnet, førend dette skete, fordi der opstod vanskeligheder med at finde søfolk til erstatning for de rømte. Der var ingen af de på stedet værende søfolk, der havde lyst til at mønstre i denne "lime-juicer", som de engelske skibe dengang kaldtes mellem søfolk.

Vi erfarede senere, at skibets officerer lukkede bude, der bragte varer ombord i skibet, inde i kamre og låste dem inde der, indtil skibet var ude af havnen. Disse blev således "shanghaiet" til en ufrivillig rejse.

Niels Larsens erindringer fortsætter i næste nummer.

Udpluk af Kaptajn Niels Larsens optegnelser.

1943 Ved Aamtsraadmødet d. 24 Maj d. A. fik Helnæs Sogneraad et Tilskud paa 25.000 kr. til Kystsikring.

Ved dyrskuet i Assens d. 23' Juni d.A. fik Gdr. Chr. Hansen, Helnæs , 2 Præmie for en Tyr (1 Aar – 1 Aar 4 Mdr.), Fru Ellebæk for en Tyr (1 Aar 4 Mdr. – 1 Aar – 8 Mdr.), Gdr. Chr. Larsen 2 Præmie for Køer, Gdr. P. Hansen 3 Præmie for en 2 aarig Jysk Hoppeplag.

D.3' Juli d. A. blev der afholdt Samariterekksamen i Helnæs Skole. Der var 29 Kursusdeltagere. – Ved en Sammenkomst bagefter, hvor ca. 100 Mennesker deltog, takkede Lærer Gemal Hansen, Kursets Leder, Læge Gundersen Assens, og overrakte ham en Gave fra Holdet. Der blev endvidere talt for Fru Gemal Hansen og Enkepastorinde Rasmussen.

29/8 Det danske Militær interneres af Tyskerne.

9/9 Italien har kapituleret.

1944 6/1 Kaj Munk dræbes af 3 Revolverskud.

11/5 Niels Bukh har købt Løgismose.

10/10 afholdt Helnæs Jagtforening en Fællesjagt, hvor der blev nedlagt 9 Stk. Raavildt.- Det er saa vidt vides, det første raavildt, der er nedlagt paa Helnæs.

14/12 Odinstaarnet (175 m. højt) bombesprænges.

1945 23/4 M/S "Ann Helene Clausen" er minesprængt og sunket mellem Illumø og Helnæs. Maskinm. Seecher dræbtes og tre af Besætningen saaredes. – Desuden savnes Kpt. Baagø Hansen, Kpt. With og Styrmand Norman Jensen.

2/5 Hitler meldes død.

Årsregnskab 2004

	Indtægt	Udgift
Kassebeholdning 1/12004	228.75	
Harddisk m.m.		5087.50
Tilskud kommunen, drift	2000.00	
Tilskud kommunen, computer	2000.00	
S.L.A. Fyn		100.00
Annonce åbent hus		200.00
Købt 10 stk "Fynske Rødder"		495.00
Købt Helnæsvideo 10 stk.		500.00
Købt videobånd , kopiering ,kopipapir		249.00
Videobånd,"Fynske Rødder,Årsskrifter	1146.00	
Kopieret f. Beboerf.og f.Købmandsg.	120.00	
Ramme og opslagstavle		269.00
Rente	0.70	
Bårebuket E.Clausen		50.00
Hævet på sparekassekonto	6582.50	
Indsat		4900.70
<u>Løst</u>	<u>12077.95</u>	<u>11851.20</u>
Kassebeholdning pr. 31/12 2004		226.75
<u>Balance</u>	<u>12077.95</u>	<u>12077.95</u>
Indestående i Fionibank	3264.71	

Isskrumning ved Langøre 1942. Helnæsmand på hårdt arbejde.

Hvis nogen ejer billeder af arbejdssituationer fra før i tiden, vil arkivet meget gerne låne dem til affotografering.

Med venlig hilsen

Arkivarbejderne